

NEMZETI TÁRSALKODÓ

Augustus 16dik napján 1836.

PESTI KÉPEK.

Ich bin mir bewust, dass ich lieber das Gute sehe, und mich darüber freue; als das Böse finde, und darüber zürne.

Seume.

I.

Altalános nézetek.

Midőn „pesti képeket“ az „erdélyi társalkodóban“ szándékozom adni, czélom az, hogy a' két haza rokon érzésü közönsége közötti kapcsolatot, bár mi parányival, én is tehetségem szerint szorosabbá tenni iparkodjam. Nem ismerek szebb foglalatosságot, mint a' közértelem' s kölcsönös felvilágítás' fejtegetését. Ez volt eddig is, ez lesz jelen közléseimnek is feladata, s ha erdélyi rokonink e' közléseket szívesen veszik, sokáig szándékozom folytatni; azt az egy ohajtást csatolva nyilatkozásomhoz, hogy vajha mi pestiek Erdélyből is hasonló közleményekkel mulattathatnánk valamely erdélyi rokonunktól.

Hogy pedig Pestet választám közleményeim' tárgyául, s nem valamely más, kisebb várost, vagy éppen a' falusi kört; arról számot akarok eleve adni. Nézeteim szerint az ember az élet' sok féle oldalait sehol sem foghatja fel olly kiterje-

déssel, mint a' nagy városban, jelesen az ország legfőbb városában. Akármit mondotok nekem a' falusi magány' kellemeiről, a' természet' bájáról, melly künn a' vidékben tanyáz; fessétek azt nekem egy ezer-egyéjszakai tündérvidékké, hitesétek el velem, hogy az élet benne gessner-idylli élet: kérdem, mit mondotatok végre is mindezekkel? Azt, hogy a' természet szép, 's az ember benne egyszerű-romlatlan, ki álorczát nem ölt, hogy bizodalmatat megcsalja, fényre nem vágy 's boldog közepszerűségében hat napig dolgozik, hogy a' hetediket az urnak szentelje. De már azt kérdezem, ilyen-e valóban a' falusi ember? 's ha egészen ilyen volna is — mit azonban mind addig tagadok, mig be nem bizonyítjátok, hogy ott nincs csalfaság, nagyragyás, ragalom, hitellenség, szóval mind azon hibák ezrede, miket ránk városiakra olly meghittent róttok, — ha — mondom — ilyen volna is a' falusi ember: erény-e tehát csupa jók között jónak lenni? ad-e illy élet eleményt a' léleknek, melly pedig tökélyesedésre van teremtve? próbálhatja-e erejét? fejtheti-e ki magát? szóval tökélyesedhet-e ott, hol prometheusi lánczokkal kötőd-le sziklahonához? 's hol küszdötte ki az emberiség magas rendeltetésének pálmáját eleitől fogva leginkább, mint nagy városokban? hol öltéle leginkább előitéletei' lélekzsibbasztó lánczait, 's lett azzá, mivé lennie ereje engedé?

Elhiszem, hogy szép dolog az anyatermeszt' keblén a' fülmilével versenyt csattogni, a' gerlével nyögdecselni: de az ember társaságra született! 's miután a' figelevéltől, mellyel Ádám apánk ruházkodék a' párizsi divatárusné fényes boltjaig, az egyszerű fillentéstől a' legkitanultabb cselszövényig jutottunk, nem kell-e egymáson erőnket köszörülni és próbálni? nem kell-e a' lé-

leknek arra törekednie, hogy minél tökélyeseb lépcsőkre juthasson, mellyek legfelsőbbike az le-
szen, ha minden előítéletől lemondandhatott; mert csak ez a valódi miveltség.

Nálunk pedig, hol az emberek annyi vallás- és nemzet-felekezetek által eldarabolvák, ha valami, a valódi miveltség; a minden, de legkivált vallási és nemzeti előítéleteken felül emelkedés, — bizonyára szükséges.

Megadjak-e ezt a kis városok, megadjak-e a falú magánya?... tagadó válaszszal éppen nem akarok felelni; de annyi bizonyos, hogy Pest, hazánk ezen egyetlen egye; a század szellemével haladt és halad, míg kisebb városaink legalább is ötven évvel állanak mögötte. Tudom, hogy Pest sem Athene sem Párizs; de még is az egyetlen egy hely hazánkban, hol az annyira eltagolt emberek azon nagy összeütközés által, mellybe műszorgalmi 's társalkodási viszonyaik által egymással nagyobb érintkezésbe jönnek; mint a kárhoz egyébűtt; hol tágas mezeje nyilik minden tulságos vagy egy oldalú nationalismusnak szögtetességeit leköszörűlni, 's magát az emberiség zászlója alatt világpolgárrá emelni. 'S íme ez az oka, mért választám közléseim tárgyául Pestet és éppen Pestet.

Pest szellemi és polgári élete akár tömege- sen akár részletesen vizsgálva mindig a legérdekesb tárgyak közé számláltathatik; mert csaknem minden osztályok ide központosultak. Így a literatura 's művészség; a társas élet és kereskedőség; a törvényhatóságok; a papság; iskolák és diákok; katonaság; az itt ideiglen tartzkodó nemesség, maga a polgárság és külvárosi nép egyenként characterisáltan, 's az után az egész városi élet működésére bemunkálólág szemlélve le-

endnek közléseim' tárgyai, mellyekben, ha bizonyos körülmények meg nem gátolnak, kitelhető egymásutánisággal akárok eljárni.

G a r a y .

E G Y I P T O M.

E' tartomány, mely egykor a' civilizatio bölcsője volt, de már évezredek óta viszont durvaságba süllyedt, úgy látszik arra van rendeltetve, hogy a' politikában és históriában ismét nevezetes helyet foglaljon-el. Nilus partjairól, Cecrops, Danaus és Inachus gyarmatai (coloniái) által, hozatott legelső magva műveltségnek, tudománynak és művészetnek Görögországba, 's ez új világa az ó kornak még később is — sok századokon keresztül — olyan viszonyban vala Egyiptomhoz, milyenben napjainkban vagyon Amerika Európához. Egyiptomba szarándokoskodott Herodotus, hogy históriát, Thales, hogy mathesist, Solon, hogy országlási tudományt, Pythagoras és Plato, hogy világbölcséséget tanuljon. Minden jelentések arra mutatnak, hogy Egyiptom Aethiopiából és Nubiából kapta népességét és civilizatioját, 's hogy e' tartományok régi műveltsége az indiaival egy eredetű. Műveltség kétségen kívül Ázsia belsőjéből a' persiai tengeröböl partira jött 's onnan Nyugat felé Babel Mandeb tergerszoroson keresztül a' mai Abyssiniába 's Kelet felé Hindostán félszigetre terjedt-el. Ezen közös eredetnek tanubizonyosságai megtaláltnak a' népnek kasteakra felosztatásában, mely a' hajdoni Egyiptomban pontban hasonló vala a' Hindostánban még ma is fenállóhoz, és a' templomoknak egymáshoz hasonlóságában, mely annyira szembetűnő, hogy az indiai katonák, mi-

dön 1800ban Hutchinson lorddal felső Egyiptomban a' denderai híres templom omladékokhoz jöttek vala azt hívék, hogy az ottani templomokban saját templomaikra találtak.

Elmellőzzük itt Egyiptom régibb históriáját és évezredek folytában különböző uralkodók alatt volt állapotjának előadását, 's csak azt jegyezzük meg, hogy e' műveltség részint ön uralkodói despotismusának, részint hadakozó szomszédok durva erejének martalékjává leve. Mind azon dicsőségekből, melyekről a' görögök bennünket tudósítanak, ma még csak ama' kőhalmok vannak fen, melyek által egyiptomi despoták és papok magok emlékezeteket gondolták örökíthetni. Tudományok és művészetek, kivevén azon keveseket, melyek az élet legközönségesebb szükségének kielégítésére szolgálnak, kiholtak. A' népesség száma, mely a' Ptolomaeusok időszakában 7 millióra emelkedett volt fel, 2½ millióra süllyedt alá. A' földmivelés — Egyiptom hajdoni büszkesége, — mely legelőbb itt nyert kiműveltséget 's innen hozatott által Görögországba, piszkos, eléhezett, minden birtok és éldellet nélkül, sőt csak nem minden emberi mivelődés nélkül levő rabszolgáknak (fellah-eknek) van kezükben, kik még most is azt a' nyomorult ekét használják, mely e' tájakon már a' Pharaók idejében szokásban volt.

A' régi egyiptomi műveltség utósó maradványit osmanok tapodák porba, midőn Selim 1517ben a' Borghiták mameluk dynastiáját megbuktatá. Az időtől fogva egy török basa igazgatott Cairóban mint alkirály, a' fegyveres erő vezéréiből állott diván vagy titkos tanács ellenőrsége alatt. A' tartomány 24 provinciájának mameluk bey-ek voltak előljárójik, kik mint adó bészedők lassan lassan úgy tudták intézni a' dol-

got, hogy a' köz pénznek csupán legkisebb része jutott-el Cairóba 's onnan Konstantinápolyba. Jövedelmeikkel együtt nőttön nőtt hatalmuk és mameluk testőreik száma is. Ennél fogva a' honn születtek két féle fajú idegen hódolatónak hordozák jármát, mert noha a' mamelukok századok óta laknak benn e' tartományban, a' többi lakósokkal még sem olvadtak mind ez ideig öszve. A' mamelukoknak Egyiptomba származások Saladin uralkodása idejébe esik, ki, hogy bitangolt hatalmát megerősítse, a' Caspium tenger nyugoti részéről szerzett idegen rabszolgákból egy testőrseret állított, 's annak olyan nevezetes elsőségeket engedett, hogy az már 1250ben egyik saját tagját ültetheté thronusba. Attó fogva úgy egészítgette ki magát, mint vette volt származását.

A' törökök által történt meghódoltatás után törökök és mamelukok között szüntelenül belső háboru volt, melynek, mi után az a' francziák béütése miatt egy ideig félbe szakasztatott vala, M e h m e d A l i, a' mostani egyiptomi al-király örökre véget vetett, midőn egy felől a' mamelukokat kiirtotta, más felől pedig a' török Porta tekintetét semmivé tette. Akar mily erősen utálja is moralista azt a' fortélyosságot, melylyel A l i mind a' két félt megcsalta, és a' kegyetlenséget, melylyel ő a' mamelukok ellen bant, világpolgárnak még is csak örömet nyujthat az, hogy egy olyan tartományt, mely belső segédforrásait 's geographiai helyheztesét tekintve Ázsia 's Afrika civilizatiojára és minden európai népek kereskedésére nézve annyira fontos, rendszerezett statusok sorába lát lépni, mert hogy M e h m e d A l i uralkodásának végtére e' célra kell vezérlenie, az látható.

Az ő hatalmának alapja egy körülbelől

70,000 gyalogokból és 4000 lovasokból álló, 's Napoleon iskolájából való francia katonák által európai módon rendszerezett hadsereg; melynek teremtésében — szüntelenül vivnia kéé lletvn előítéleteikkel a' török katonáknak, érdekeikkel a' mamelukoknak és vonakodásaikkal a' katonáskodáshoz szokva nem volt rabszolgáknak (fella-knak), kikből összeírás útján szedte táborajonczait, — nem egyszer tette kockára uralkodását és életét.

E' hadsereg segedelmével lett ő oly szerencsés, mi szerént a' mamelukokat részint kiirtotta, részint Afrika belsejébe üzte, a' wehabitákat Arabországba visszaverte, Nubiát Dongoláig és Senaarig hatalma alá hajtotta, Moreát meghódította, a' Porta uralkodását nyilvános háboruban annyira megrázta, hogy az, európai hatalmasságok diplomatiailag segítség nélkül összeomlott volna, 's végre ugyan ezen Porta kezéből a' Syrián uralkodást kicsikarta. Ezen európai fenytékü katonai erőnek legszebb gyümölcse azonban az a' tökéletes bátorság, mely szerént már most a' Mehemed Ali igazgatása alatt levő minden tartományokban egészen Dongoláig és Senaarig bátorságosan lehet lakni 's utazni.

Hogy ezen szerkezetnek állandóságot adhasson, katonai iskolákat állítatott-fel, melyekben 1400 nevéndéknél több kap oktatást mathesisből, várépítési tudományokból, taktikából és idegen nyelvekből. Hadszertárában európai művészek és mesteremberek által, a' legujabb találmányok használatával, ágyuk öntetnek, fegyverek készíttetnek és puskapor gyártatik. Olyan légszesz- és gőz készületek láthatók ottan, melyeknél alig elébb valók az angolok is. Hogy a' tartomány igazgatására; intézeteiben az oktatásra, köz épít-

mények és kézmű intézetek felállításában másokat kormányozásra 's a' tábornagi karban (Generalstab) teendő szolgálatra ügyes embereket kaphasson, nagy számú ifju egyiptomiakat Olasz-Francia- és Angolországban neveltet és útaztat.

Hogy a' hajózást fölemelje, melytől egyiptomiak az ősz időktől fogva mindég idegenkedtek, 's egy tengeri erő alapját megvethesse, Alexandriában hajózási iskolát állított-és hajó építő helyet készített Mehmed Ali. Azutobiban immár, sok apró hajókon kívül, több liniahajók építettek. Alexandriának az előtt minden keresztény hajókra nézve zárva állott kikötőjét az egész világnak megnyitotta, biztosító intézeteket hozott létre, az idegen kereskedőknek ingatlan birtokok szerzésére privilegiumot engedett 's egy saját pénzverő intézeteire alapított ingadozás nélküli pénzlábat létesített. Ország utak és posták csinálására, javítására, a' Nilusban hajókázható víznek igazítására, partoknak bátorosítására 's az egyiptomi földet öntöző előkészületeknek javítására nagy pénz summákat költött. Parancsolatjára egy 10 német mértföldnyi hosszú, 90 láb szélességű 's 18 láb mélységű — a' nagyuroak tiszteletére Mehmedieh-csatornának neveztetett — hajócsatorna, mely a' Nilust Fuah-nál az alexandriai kikötővel egybekapcsolja, 's melyen a' tartomány minden termékei az idegen hajókhoz elszállítatnak, hihetetlen rövid idő alatt készítettet-el. Mostanában ama' nagy tervvel foglalatoskodott, hogy a' Vörös-tengert a' Közép-tengerrel egy Cairótól Suezig vitetendő vasutnál fogva összekösse, 's ama' még nagyobb tervekkel, hogy olyan magas gátakat, töltéseket és nagy kiterjedésű öntöző készületeket csináljon, melyeknél fogva a' Nilus csekély vízálláskor is éppen azon szolgálatokat

tége, melyeket legmagasb vízálláskor teszen, hogy így Egyiptom aratása jövendőben ne függjön többé a' nilusvíz magasabb vagy csekélyebb állásától.

Hasonló hathatósággal mozdított előbb új természeteket és mesterségi intézeteket. Egy Jumel-névezetű francia egy török kertében történetesen egy gyapotfát talált melyet szerencsésen átültetett onnan és szaporított. A' basa ez által figyelmessé tétetvén a' természetnek imez ágára, azt olyan nagy buzgósággal folytatta, hogy már 1825ban 50,000 bál gyapotot, a' legjobb ámérikaihoz hasonlót, vitethetett ki. Ha nem éppen ilyen sikerrel is, mindazonáltal szerencsésen üzte ő a' szőlővessző, olajfa, méznád, indigó és dohány ültetését, a' len és selyem természetét is. Minden nemű gyárak, különösen gyapotfonó, selyem- és erőműgyárak, állítottak fel általa a' legbizonyosb példányok szerint derék angol és francia művezetők igazgatása alatt. Még lithographiai 's typographiai intézetek is vannak. Bou-lac-ban Cairó mellett mindennap újságlevél adatik ki, 's Alexandriától fogva Cairóig telegraph áll fen.

Az orvosi 's seborvosi tudományt európaiak tanítják 's veszik nagyszerű kórházakban gyakorlatba. Pestis ellen a' leghathatósb intézetek vannak meg téve 's a' tehénhiuló beoltás az egész tartományba bé vegyon víve. Bátorságosság és türelem a' legnagyobb mértékben uralkodik mindenütt; a' népiskolákra is nagy figyelem fordítatik.

E' nagyszerű törekvések által az alkirály külfölddel való kereskedését és jövedelmét rendkívül megnevelte. Az alexandriai kikötőben már 1829ben 909 idegen hajók jelentek-meg, melyek közül 361 austriai; 200 angol és jóniai, 155 sardiniai, 44 francia, 32 pápa-statusabeli, 19 si-

ciliai, 26 toscanai, 15 svédországi, 8 hollandi, 5 spanyol, 4 dán, 1 orosz, 1 amerikai volt. A status jövedelme 1833ban 86 millio piasterre ment, költsége 77 milliora. A költségek sorában megjegyzésre méltók e' következők: palota 's nőlak (hárem) számára 1,750,000; táboréra 21 millio; tengeri hadierőére 3 millio; uj gyárak (fabrikák) felállítására 3,780,000; uj hídakra, vasútakra 's vízcsatornákra 3,780,000; mecsetekre és sheikekre 437,000; könyvnyomtatásra 61,250.

Egyébiránt Mehmed Ali uralkodása ragyagó képének vagyon árnyékoldala is. Az al-király csak idegen kereskedőkre, tudósokra 's művészekre nézve bőkezű; magával a' tartománynyal úgy bánik mint egy uradalommal, és a' nép erejiről 's tulajdonáról úgy rendelkezik, mintha közvetlenül rá szállottak volna le mind azok a' jussok, melyeket József, a' Jákób fia, financooperatioji által a' Pharaók házának megszerzett vala.

Tudjuk Mózsés által, miképpen József, ez a' minden pénzügy ministerek legmarkosabbika, az egyiptomiaknak legelőbb minden pénzét, azután minden marháját, azután minden földét 's végre testeiket is megtudá az ő urának, Pharaónak szerezni; mindazonáltal úgy látszik, hogy a' józsefi rabszolgaság már a' macedoniai uralkodás alatt némü feudalis alkotmánynyá változott által. Mikor Mehmed Ali uralkodásra jutott, tulajdon földet birható jus oly módon állott fen, hogy az, esztendőnként fizetendő, 's a' földtermésének mennyiségéhez mérséklett taxa mellett, örökül hagyathatott. De Ali ezen intézkedést saját céljaival nem találta egyezőnek; annakokáért a' magános személyek birtokában találtatott földnek nagyobb részét elfoglalta (confiscalta), 's a' volt birtokosoknak egy halálokig tartó sovány élelempénzt rendelt kárpottásul. Azt is jónak találta,

mi szerént a' kegyes intézeteknek és mamelukoknak minden földbirtokaikat maga uradalmához csatolta. Kik régi birtokaikat még magok mivelik, alig tekintethetnek azok tulajdonosainak, mivel ők kötelesek mind azon személyeket, kik az udvarhoz és kormányhoz tartoznak, fél árért élelemmel ellátni, 's javaiknak külföldre vitelre vagy felgyártásra szánt maradványát a' basának eladni, még pedig azon áron, melyet a' basa önkénye szab eleikbe.

A' földmivelők (fellah-k) a' mellett hogy e' szerént helyhezetők most rozabb mint ezelőtt, tartoznak a' hadi szolgálat terhét is hordozni, mi alá nem voltak régebben vetve. Mindazonáltal úgy látszik, hogy ezen sérelmeket alkalmasint kipótolják a' tartománynak nagyobb bátorságosságából 's jobban elrendelt igazgatásából folyó hasznok. A' conscriptio, midőn egy sok századoktól fogva hadi szolgálattól elszokott néptörzsököt önvédelmére 's önbecsülésére von, minden esetre jótevő befolyásu leend a' jövendőre nézve.

Az al-király Egyiptomban nem csak egyes egyedüli természetnyekkel kereskedő, hanem egyszersmind egyes egyedüli gyárnok is. A' földmivelőktől raktáraiba fél árért beadott materiálék az ő gyáraiban fel fonatnak 's a' fonal a' takácsnak font szerént kiméretik, ki azt meghatározott árért feldolgozni 's a' gyárművet a' raktárba ismét visszaadni tartozik. E' képpen készíttet az al-király továbbá bőröket, csizmákat 's minden féle köntös darabokat valamint a' bel-földi szükségre úgy a' külfölddel való kereskedelemre is. Még ezen kereskedés nyereségéből is megkívánja a' maga részét, de veszteségéről bezzeg nem akar semmit tudni. Mind ezen intézkedések vadon büntető törvények által tartatnak fen. Valamint átlátta solyompillantata azt, hogy

a' conscriptionnak béhozásában, az európai módon fenyítkezett hadseregnek felállításában, mame-
lukoknak eltörlésében, beyek és scheikeknek en-
gedelmességre szorításában és a' közpénzzel rend-
szeresen gazdaskodásban állanak az egyedül jól
uralkodhatás feltételei, úgy azon hasznokat is tud-
ja méltányolni, melyeknek a' mechanika 's más
hasznos tudományok és művészetek előhaladásá-
ból rája háromlaniok kell. Szüntelenül azon jár
az esze, hogy vasútakat, vízcsatornákat, meg-
jobbított országútakat, sebes postákat, posta ko-
csikat 's több e' féléket állítson-fel. Legelső te-
kintetre észrevette, milyen hasznosok lennének
a' lapos vas gőzhajók és az ámerikai gőztalpa-
jók Niluson és a' kőszirtékkel teljes Verestenge-
ren, főképpen oly égőv alatt, melyben a' fa gőz-
hajók hamar megromlanak. Minekutána Syriát
birtokába vette legelső gondja az volt, hogy kő-
szénket keressen ott, mit rég óta hatalma egyik
főemelcsőjének tekint. Alig hallott valamit az
artoisi kútakról, 's már a' suezi pusztában is pró-
bákat tett ily kúttal, még pedig, a' mint erő-
sítik, fényes sikerrel. (Végzete közelebből.)

B E S B O R O U G H K Á R O L I N A.

Melbourne lord néhai hitvese.

Besborough Károlina, gróf Besborough e-
gyetlenegy leánya született 1785-ben november
13ik napján, gyermekségétől fogva nagy anyjá-
nak, a' magas műveltségű gróf Spencernének sze-
me előtt neveltetett 's oly sok oldalú oktatást
nyert, mely a' classicus hajdonkor nyelveit is
magába foglalta. Károlina mesterileg olvasta 's
értette a' görög Odákat, és átaltjában igen de-

rék olvasó volt, a' nélkül azonban, hogy oly sok tudós ösmeretek mellett a' pedánszágnak legkisebb jelét is lehetett volna rajta látni. Korán írogatott versekben és folyó beszédben, 's a' rajzok, melyeket gyermekéveiben csinált, mutatták már az ébredező lelket. Szerető nagy anyja irántai engedékenységének tulajdoníthatni talán egy részről, hogy az ő karakterének ama' sajátos vonásai lettek, melyek korán kitűntek 's egész életében tulajdonai voltak: ábrándos hajlandóság, ingerlékeny érzés, szokás kényszerítése elleni felferjedezés, a' nemes gondolkozás és nagy jószívűség mellett. Mikor a' nagy világba kilépett magaviseletének eredetiességével éppen olyan nagy figyelmet gerjesztett mint annak kellemével 's fénylő társalkodási talentumaival. 1805ben férjhez ment Lamb Vilmoshoz, a' mostani első angol minister Melbourne lordhoz, ki literatúrához vonszódásánál fogva jött volt barátságba vele. Lambné Byron lorddal, a' világszerte híres angol költővel, akkor ösmerkedett-meg, mikor az első útazásából haza ment; képzelődése 's szíve elragadtatták személyességétől és szellemétől a' költőnek, ki „Childe Harold“ által a' hírnév legelső koszoruját éppen akkor nyerte vala el, 's nem sokára bizodalmas viszony támadt közöttök. De mint Medwin mondja, Byron talán kegyetlenül és nemtelenül bánt Károlina érzetivel. Három esztendő múlva viszonyjok elyala homolva. Károlina annak fájdalmas ráhatását soha sem tudá kiujulni, lelkének minden mozgékonyysága sem lön azóta képes sem a' belső szemrehányás szavát sem búsongásra kitűnő hajlandóságát elfojtani. Byrontól meghasonlása után nem sokára megjelent „Glenarvon“ című románja, melynek fő charekterében Byront mondják némelyek lerajzolva lenni; e' románban a'

finom világbeli élet veszélyei festetnek, melyek azóta oly sok képpén nyújtottak anyagot románokra. Ama' románja után „Graham Hamilton“ jelenék-meg, mire Ugo Foscolo adta a' gondolatot. „Irjon Asszonyosságod“ így szólt hozzája Foscolo, „olyan könyvet, mely senkit sem sért meg; asszonyoknak nem szabad annyira menni munkájikban, hogy azokban mások megütközzenek.“ Melbourne lordné ezen utóbbi románjában, melyet egyszerűbben dolgozott mint Glenarvont, azt akarta megmutatni, hogy a' másokat megnyerő tetszetesség, ha szilárdsággal és elhatározottsággal nincsen párosulva, mind saját birtokosát mind másokat gyakran szerencsétlenebbekké teszi mint maga az elszánt romlottság. Utolsó munkája „Ada Reis“ vala, egy sötét gúnyoló czélzásokkal tele román, mely éppen azért kevés tetszésre is tarthatott számot. Sok más elbeszélései, melyeket még írogatott, kinyomatlan maradtak. Több esztendőken által alkalmasint magányosan élt, többnyire ipja falusi jószágában Brocket-Hallban. 1824-ben egyik nyári napon lovagolni indult férjével, 's mikor éppen a' park (kert) ajtója előtt haladónak el, egy halott kiséréttel találkoznak szembe. — Byron holttestét vivék Newstead-Abbey-bé! Melbourne lordné elájúla, 's ezen megrázó behatásnak egy súlyos betegség lön következése. Az orvosok lelke rongáltságának tulajdonították azon erős és hosszason tartó nyavalyarohanásokat, melyeknek a' lordné kivolt téve, 's ámbátor ő, mikor azt magáról gyanítani valakiben vette észre, mindég keserű bosszankodásra fakadt, mindazonáltal ama' szerencsétlen eset óta egész változás látszott magaviseletében. Nem sokára azután egészen külön vált férjétől, azonban ez még is barátságos kapcsolatban maradt vele egész haláláig 's ötlet szá-

kadatlanul nagyon tisztelte. Midőn a vízkórság jelei állapotja veszedelmességét felárulák, 1827-ben Londonba ment Besborough Károlinánk, hogy ott az orvosi segedelemhez közelebb legyen. 's 1828-ban, januarius 25ikén meghal déleknyugati galommal és azon önmagán uralkodással, melyet thebriában oly jól ösmert, 's oly ékes szóllással tudott ajánlani; de az élethen oly kevéssé műtatott gyakorlatban.

A' NYÓLCZ FRANKOS REGGELI (Frühstück).

Napoleon császárnak az volt szokása, hogy mikor Párizsban tartzkodott Duroc marsallal együtt, mind a' ketten egyszerű kék felruhával öltözve, 's légkisebb megösméretű jelt is mellőzve, kiki rándultak a' városba; észrevételeket gyűjtögetni, 's olyankor mindég történt velök valami nevezetes dolog. A' császár néha alig engedett időt öltözésre nagy marsalljának, 's ennek siettében nem mindenkor jutott eszébe, hogy pénzt tegyen zsebébe, mert Napoleon soha sem hordozott pénzt magával. Egykor Napoleon és Duroc sokáig járván ide 's tovább befordultak; mivel a' császár megehült volt, egy kávéházhoz a' Boulevard szegleténél, 's ott oldalsültet és tojáslepényt kértek, mi kedvelt étele volt a' császárnak. Miután reggeliztek, természetesen fizetni kellett; annakokáért a' nagy marsall Duroc zsebéhez kap s' ekkor veszi észre, hogy erszényét honn felejtette; ott állnak tehát mind a' ketten 's rendkívüli zavarodásba jöve néznek egymásra. Az inas; kinek zavarodottságok szemibe tünt, jelenti nekik, hogy nem baj, ha nincs is pénz nálók; hiszen majd megfizetik, mikor ismét arra fordulnak. De a'

házi asszony másként gondolkodott, rossz kedvet mutatott, 's szidta az inast, hogy oly könnyen ad hitelbe embereknek, kiket nem is ösmer; 's szitkozódását ezen szavakkal végezte be: „Ihol ismét nyólcz frank elveszvé. —; Nem, Madame, felelt az inas; „mert én megfizetem azokat az asszonynak. Ezek az urak sokkal becsületesebben néznek-ki, mint sem meg ne lennék győződve, hogy ők azokat nékem vissza fogják fizetni.“ — A' fogadosné elvevé a' nyólcz frankot 's azután néhány szókat mormola még azok ellen, kik ott dőzsölének, mi előtt megtekintének, vajyon-e pénzek vagy nincs. Ekkor a' marsall elé rántá óráját 's e' képpen szólla az inashoz: „Barátom, imhol az óram, itt hagyom ezt záloghá kölcsönéért, 's köszönöm magam és pajtásom nevében, hogy ilyen jó vélekedéssel volt felőlünk.“ — Az inast nem lehet rá bírni, hogy az órát által vegye, 's a' reggelizők végre eltávoznak. Sok dolgaik lévén mind a' kettőjöknek, megfelejkezének egészen reggelijökről. Több napotát gúnyolá a' fogadosné inasát nagylelkűségéért, melyért oly rosszul jutalmaztaték. Végre ötödik nap eszébe jut a' császárnak boulevard-nál reggelije 's az inas bizodalma, melylyel iránta viseltetett. — Töstént küldi egyik inasát, ki a' kávéházba érkezvén kérdezi: nem reggelizett volt-e ottan két úr, nyólcz frankra, melyeket aztán az inas fizetett-ki? 'S kérdéséhez azt csatolja, hogy ő a' költséget visszafizetni jött. — A' kölcsönt adott ifju előhivaték, 's mi után a' császár inasa meggyőződék arról, hogy az az igazi keresett személy, imígy szólla hozzája: „A' császár általam huszonöt Napoleon aranyat küld Magának, köszöni hogy reggelijét kifizette volt helyette, 's kezességet vállal érte.“